

Iztok Simoniti

Sovražniki svobode

Odpor Cerkev do zahodne svobode izhaja iz izhodiščnega odpora mono-teizma do pluralizma. Kaže se v teologijah, doktrinah in politikah v zvezi s spolnostjo, splavom, evtanazijo, smrtno kaznijo pa tudi z umetno oploditvijo neporočenih žensk, porokami istospolnih parov, posvojitvijo otrok itd. Ta vprašanja, ki zadevajo svobodo in dostojanstvo posameznika, so vsebina eseja.

Pravica do zasebnosti/intimnosti in pravica do izbire

Za Cerkev je idealna spolnost v nerazvezljivi zakonski zvezi dveh različnega spola, namenjeni rojevanju in “medsebojnemu podarjanju zakoncev, ki sta medse povabila Boga”; za sekularno etiko je tako stališče do spolnosti proti svobodi in naravi človekove biti, ki je – biološko in ontološko – hkrati intimna, zasebna in javna. Cerkvene doktrine o spolnosti, seksu, orgazmu, zanositvi, splavu itd. zanikajo pravico posameznika do zasebnosti in izbire kot dveh temeljev zahodne svobode. Mislim na idejo zasebnosti, kot jo je razumel Benjamin Constant pred dvesto leti; zanj je neka pokrajina življenja (“la province de la vie”), v kateri je nezaželeno – razen v izjemnih okoliščinah – vmešavanje katere koli oblasti, posvetne ali cerkvene. Sekularna družba zato vztraja na razmejitvi javnega in zasebnega; zasebno, naj bo še tako majhno, je prostor, kjer lahko počenjam, kar hočem, verjamem, kar hočem, in govorim, kar hočem, če ne omejujem pravice drugega. Za zahodno svobodo pomeni nedotakljiv duhovni ali fizični prostor, kjer se rojeva ustvarjalnost posameznika in se sprejemajo najintimnejše odločitve in kamor ne sme nihče vdirati brez njegove privolitve. Intimnost pa je prostor za dva, ki sta različnega ali istega spola, kjer so – zaradi posebnega stanja duha in telesa, ki se imenuje ljubezen – vsi drugi odveč. Za Cerkev in vse mon(ote)izme, ki hočejo povsem obvladati

človeka, je seveda nesprejemljivo, da je del človeškega, kamor Bog in ona z njim nimata vstopa. Za Cerkev ima spolnost vedno osebno (unitivno, združevalno) in družbeno (prokreativno-razmnoževalno) vlogo, ki pa ne sme biti zunaj njenega nadzora. Dve stališči Cerkve kažeta na izrazito nasprotovanje človekovi naravi in svobodi. Prvič, Cerkev ne sprejema, da je spolnost sama po sebi lahko izraz primarnega/naravnega veselja nad življenjem. Taka spolnost je zanjo preprosto preveč svobodna. In drugič, tudi dejstvo, da Cerkev ljubezen kot posebno stanje duha in telesa prizna samo raznospolnim, ne pa tudi istospolnim parom, je proti svobodi drugačnih; dobri spovedniki, ki so vedno tudi psihologi in psihiatri, o tem gotovo kaj vedo.

Sekularna pravica do izbire pomeni svobodno izbiro intimnega partnerja ali partnerjev, svobodno odločitev o zanositvi ali splavu, uporabi ali neuporabi kontracepcije itd. V to zasebnost/intimnost *ex officio* vdirajo cerkveni spovedniki. Spovedne in odpuščevalske tehnike me bolj kot instrument za sprotno čiščenje grehov zanimajo kot instrument nadzora in utehe. Instrument, ki je utemeljen s teologijami o bližini Boga, Cerkvi služi za vzdrževanje ruralno svarilne morale o vseprisotnosti Boga (Bog vse vidi, Bog vse ve, greh se delati ne sme!) in daje verniku jasno vedeti, da razen Boga o njegovi intimi/zasebnosti vse ve tudi Božji poklicni zastopnik na zemlji (klerik); ta pa je po zaobljubi poslušnosti najprej odgovoren vsem predpostavljenim in šele potem Bogu. S stopničasto poslušnostjo – ki prek vseh vodi k Najvišjemu, Bogu ali Vodji – totalitarne institucije vzpostavljajo uničevalno načelo *respondeat superior*, kar pomeni, da so za zlo odgovorni nadrejeni, ne pa izvrševalci ukazov višjih.

Moralna skrivenčenost tega načela izstopa pri prikrivanju Cerkve in njeni zaščiti svojih pedofilov; hierarhično višji kler nižjega uči, usmerja, varuje in prestavlja ter je zanj objektivno odgovoren, vendar ne tudi kadar je treba plačati denarno odškodnino, ki jo zahtevajo žrtve pedofilov pred sodišči. Anglosaksonsko pravosodje (ZDA, Kanada, Avstralija) seveda ni sprejelo te utemeljitve in razsodilo, da je Cerkev objektivno odgovorna, saj je pedofile zaradi prikrivanja ščitila in premeščala, zato so morale škofije žrtvam plačati visoke odškodnine ali poravnave. Načelo *respondeat superior*, ki v bistvu zahteva brezpogojno poslušnost, nasprotuje sekularni etiki in sodobnemu pravu.

O nastanku življenja

Za konzervativnega Janeza Pavla II. so bili sodobni zakoni o pravici žensk do splava “najbolj strašna oblika totalitarizma, skrita v demokratično

preobleko ... in zato nimajo nikakršne pravne vrednosti". Benedikt XVI. stopnjuje nasprotovanje zahodni svobodi, češ da je ženska nosečnost – in vse pred njo in po njej – vedno bila in bo zadeva Cerkve v smislu tradicije in ambicije obvladati žensko – telo, dušo in duha – od rojstva, med življenjem in še dolgo po smrti. Nadzor ženske in njenega mednožja "totaliter" – zaradi rodilnih sposobnosti in užitka (orgazma, spolne sle) kot naravnega smerokaza veselja nad življenjem – Cerkev uresničuje z zakramentalnimi tehnikami krsta, obhajila, birme, poroke in pogreba; pa tudi s strašenjem o izvirnem grehu, vrojeni ženski grešnosti, otrocih kot sadovih greha, grešni spolnosti pred zakonom in zunaj njega ter s kaznimi po smrti zaradi grehov v življenju. Moja pobožna teta se je tako močno bala kazni o dvojni smrti, da je z njo svarila mojega frajgajstovsko-boemskega očeta, ki je dobrohotno zamahnil z roko in le včasih zamrmral baba trapasta!

Doktrina Cerkve o spolnosti in splavu ima šibek moralni in neprepričljiv teološki temelj; izhaja iz enciklike *Humanae vitae* (1968), ki zavrača metode načrtovanja rojstev, kot so splav, kontracepcija in sterilizacija; zato so jo znotraj Cerkve kritizirali in nikoli izvajali. V zvezi s splavom in vprašanjem, kdaj plod postane *persona*, tradicionalna doktrina Cerkve izhaja iz duše, ki šele naredi človeka. Sv. Frančišek Asiški pravi, da v nekem trenutku *nasciturus* (tistemu, ki se bo rodil) Bog vdahne dušo. Papež Janez Pavel II. je prepričljivejši, zato ne govori o duši, ampak o "življenju od trenutka spočetja do naravne smrti". Tega etično ekstremističnega stališča ni mogoče kar tako zavrniti; sicer ni znanstveno, je pa biološko/naravno v smislu, da se življenje začne z oploditvijo, to je s spojem ženske in moške celice. Stališče je najmanj vprašljivo zato, ker izraža nezaupanje v znanost in njeno racionalnost, kar je vedno nevarna strategija.

Sicer pa problem pravice do splava ni rešljiv po tej poti, tudi če bi poznali odgovor, ali plod postane *persona* (subjekt) in dobi dušo 10 dni po spočetju (sv. Avguštín), 20 dni (Aristotel) ali pa "v nekem trenutku" (sv. Tomaž Akvinski). Vendar ker tu ne gre samo za znanstvenost problema, ampak etičnost, je vredno skrbno razmisliti o stališču Cerkve. Tako misli tudi zdravnik in kristjan dr. Anton Dolenc, ki se opira na znanost: "Danes, ko so znani temelji genoma in računalniško natančno vzpostavljen program človeškega življenja od spočetja do smrti ter sestava DNK in preko celotnega genoma, ki se začne po spojitvi obeh spolnih celic, se mora tudi splošna in medicinska filozofija podrediti temu fenomenu." Vendar v zadevah splava ne gre za tako imenovano pravico do življenja, kot jo razumejo sodobna etika, nacionalno in mednarodno pravo.

Pravica do življenja

Pravica do življenja je stara, saj izvira iz naravnega prava; kot pravica, ki jo mora zagotoviti država, je mlada. Splošna deklaracija o človekovih pravicah (1948) v 3. členu izhaja iz temelja naravnega prava: "Vsakdo ima pravico do življenja." Vendar se ta člen nanaša na rojene, ki jim življenje ogrožajo tirani, revščina, naravne nesreče in vojne, ne pa tudi na nerojene v materinem telesu; če bi se, bi se ob ta člen obregnila demokracije, ki so ratificirale konvencijo in ki so splav dovolile. Ker pa se niso, so te države utrdile razumevanje, da se 3. člen nanaša na že rojene. Torej se pri nasprotovanju splavu ni mogoče sklicevati na Splošno deklaracijo.

Formulacije v raznih dokumentih medicinske deontologije – na primer "Zdravnik si zavestno prizadeva, da bi bila resnično humana pravica do materinstva nad pravico do splava" – bi pomenile nasilje nad žensko, če bi "zavestno prizadevanje zdravnika" tolmačili v smislu, da se odločitev o splavu ali rojstvu odvzema noseči ženski. Pri tem ni relevantno, da lahko "zdravnik izvršitev splava odkloni, če ni v skladu z njegovim prepričanjem in vestjo in če ne gre za nujno medicinsko pomoč". Ta stavek je zapisan v obeh kodeksih, ker so nekateri zdravniki za in drugi proti, vendar s tem pravica do splava ni ogrožena, saj so vedno taki, ki so pripravljene splav narediti zato, ker ženski priznavajo pravico vrhovne odločitve. Vendar se vsi zdravniki sočasno ne morejo sklicevati na ugovor vesti, saj ima ženska pravico do splava samo, če jo lahko uveljavi, in sicer kadar ji država to omogoči. Zato tudi 7. člen Ustave Republike Slovenije – "Človeško življenje je nedotakljivo." –, ki je samo imperativno pojasnjevalna formulacija 3. člena deklaracije iz leta 1948, ni nad pravico ženske do splava.

Sam svoj gospodar

Za sekularno etiko zahodne svobode je posameznik lastnik in gospodar svojega telesa. Z njim svobodno razpolaga in lahko organe, kožo in kri podari ali proda, se podvrže znanstvenim poskusom, po smrti svoje telo nameni znanosti, prakticira smrtno nevarne športe, se opija in drogira itd. Ker je za sekularno etiko "življenje v svobodi vrednota sama po sebi", država moralno, ne pa tudi kazensko, nasprotuje samopoškodovanju, samomoru, opijanju ali drogiranju in tako postavlja svobodo nad prepoved tega, kar v resnici škodi življenju. Stališče sekularne etike je, da mora država ljudem, ki si hočejo kaj storiti, zagotoviti (psihiatrično!) pomoč. Cerkve, ki so stoletja kaznovale samomorilce, tudi tiste iz največje stiske,

to nečlovečnost šele zdaj neodločno odpravljajo. Iz pravice posameznika, da svobodno razpolaga s svojim telesom, izhaja, da vse v zvezi z “dušo, duhom in telesom” – če nismo nori ali kužni – spada v sfero zasebnosti; še zlasti pravica ženske, da zanosi, splavi ali rodi, in v katero se absolutno ne sme nihče vtikati v imenu religioznega, državnega ali strankarskega interesa. Če imajo država, Cerkev in stranke interes za večjo rodnost, naj ustvarjajo razmere za dobro življenje, v katerih se ženska laže odloči za rojstvo kot za splav. To je filozofija 55. člena slovenske ustave.

Vsaka zunanja prisila nad telesom je kršitev temeljnih človekovih pravic, saj smo ljudje samo v svojem telesu to, kar smo. Zato so teologije o zunajtelesnem bistvu človeka vedno izhodišče za nasilje nad ženskim telesom in človekom. Torej je ne glede na vzroke, zakaj hoče ženska prekiniti nosečnost, nasilje nad njo, če jo prisilimo, da rodi. Tudi razprave o stanju plodu – zigote, embria, fetusa –, kakor da gre za stanje ženske, o katerem ne more odločati sama, so nasilje nad njo, saj ona in njeno telo postaneta predmet, o katerem hočejo proti njeni volji odločati drugi. Za žensko – in zahodno svobodo – je torej nujno, da v celoti razpolaga s svojim telesom; vsaka drugačna ureditev pomeni, da ji to pravico odvezamo in damo drugemu; na primer državi, Cerkvi, partiji ali mafiji. Kanonsko pravo tudi v zvezi s spolnostjo, ki je čisto tuzemska dejavnost, izhaja iz teologij o skrivnosti vere in Božji vseprisotnosti in tako z metafiziko utruje fiziko nadzora nad žensko. Zato so stališča Cerkve o človeškem zarodku religiozno nasilje nad več kot polovico prebivalcev Zahoda, nad polovico, ki je vse pomembnejša za blaginjo družbe.

Splav je enak šoahu

Izjav cerkvenega klera, papeža Janeza Pavla II., kardinalov, škofov, teologov, da je splav enak šoahu/holokavstu pravzaprav ne bi smeli tolerirati. Primerjava je absurda, saj žensko primerja z zločinci v Auschwitzu, Barbarinem rovu v Sloveniji, Srebrenici v Bosni ali Darfurju v Sudanu, ki bi jim morali soditi tako kot nacistom v Nürnbergu ali tistim v Haagu za zločine v Jugoslaviji.

Enačenje Judov, umorjenih v šoahu, s splavljenimi zarodki pomeni teološko enačenje s tistimi nerojenimi, ki jih matere niso sprejele in si zato zaslužijo smrt. Zato je nečloveški argument: “Judje so umrli, ker se niso rodili v pravo vero, niti je niso nikoli sprejeli in zato jih tudi Cerkev ne sprejema.” Enako nečloveško je Benedikt XVI. utemeljil smrt tri tisoč Judov, ki jih je Mojzes dal pobiti, ker so nekaj dni častili zlato tele, medtem ko je na Sinajski gori sprejemal zapovedi Boga. Za papeža so

bili tako ali tako “teološko že mrtvi”, saj se vsi, “ki so zunaj nadzora in objema Boga, sami obsodijo na smrt”; skratka kdor “postavlja zakone”, ne da bi priznal primat Cerkev, ga čaka enaka usoda. Torej ni življenja zunaj Cerkev. Primerjava splava s holokavstom je nemoralna, ker se simbolno vrača k nihilizmu, ki ga prakticirajo monoteizmi in ki je izhodišče za uničevalne monizme 20. stoletja.

Evropejci so z Judi zadnjih tisoč let ravnali nihilistično; za Cerkev so bili sovražniki najprej muslimani, potem heretiki, reformatorji in vedno Judje. Cerkev je bila s teologijami in praksami gonilo antisemitizma in pomagala je ustvarjati duhovno klimo za šoah. Ker danes vemo, kdo vse je sodeloval v šoahu, lahko rečemo, da je bil genocid Judov skoraj vseevropski projekt, ki so ga nacisti samo sprožili. Vsak je prispeval, kolikor je bilo treba, redki so bili proti kot bolgarski kralj, ki je zaščitil avtohtone Jude. Slovenski prispevek je majhen samo po številu, po vsebini pa se ne razlikuje od antisemitizma Poljakov, Rusov, Madžarov, Baltov itd. Slovenci smo pomagali ubiti vse Jude; redki so preživeli po naključju in tudi tako, da so odšli v partizane.

Splav je temeljno eksistenčno vprašanje in večna vsebina ločevalne etike kulturnega boja – iznajdbe monoteistov – v najbolj nepričakovanih kontekstih. Spomenka Hribar navaja besede kolega iz Demosa na začetku osamosvojenе Slovenije: “Ni jim bilo dovolj, da so po vojni pobijali, zdaj hočejo še uzakoniti splav, da bodo uničili slovenski narod.”

Večina in posameznik

Zahodna svoboda je inkluzivna in združuje večino, manjšino in posameznika. Zato odločitev nosečnice, da splavi, ne more biti stvar večine, temveč je odločitev vedno individualna in zasebna; to lahko ženska stori tudi proti volji partnerja, s katerim je zanosila, in proti volji konzervativne države, na primer Irske, ki to prepoveduje. Razumeti moramo, da je v demokraciji s parlamentarno večino v zvezi s svobodo in dostojanstvom posameznika, torej tudi v zvezi s splavom, mogoče sprejeti samo take zakone, ki omogočajo izbiro. V demokraciji tudi o najtežjih problemih odloča parlament, vendar njegove odločitve niso imperativne v smislu, da nekaj moraš narediti, temveč da lahko narediš, da imaš pravico, če hočeš; na primer ženska ima pravico, da se odloči za splav ali pa ne; človek ima pravico, da se odloči za evtanazijo ali pa ne; država ima pravico, da smrtno kazen izvede ali pa ne.

Zato zakon demokratične Irske, ki prepoveduje splav, vendar dopušča ženskam, da gredo v tujino (na primer v Anglijo, Škotsko, Wales), odraža

hipokrizijo družbe, ki zaradi katoliške (ne)morale splav doma prepoveduje in sočasno omogoča, da gre ženska v imenu svobode gibanja v tujino in ga tam opravi. Enaka hipokrizija je tudi odločitev irskega pravosodja, da se v državno poročilo o cerkveni pedofiliji ne zapiše imen in priimkov otrok, žrtev spolnih zlorab, zato da se ne bi zapisalo tudi imen in priimkov storilcev spolnih zlorab, duhovnikov, redovnikov in "častnih sester", ki so desetletja spolno zlorabljali in se fizično izživljali nad otroki v raznih državnih šolah in zavetiščih. To je tipični (ne)moralni relativizem, ki ga Cerkev vedno očita zahodni svobodi.

O tem, ali lahko z večino odločamo o že splavljenem človeškem plodu, ali lahko z njim eksperimentiramo ali ga prodamo kozmetični industriji je veliko zmede, zato ker gre – kot pri splavu, smrtni kazni, evtanaziji – za probleme, o katerih ni mogoče odločiti enkrat za vselej; ker ti problemi kažejo na stopnjo civiliziranosti družbe, so škodljive trditve Cerkve, da vsak demokratični dogovor o tem vodi v moralni relativizem.

Med pravice svobodne izbire spadajo tudi pravice do poroke istospolnih partnerjev in posvojitve otrok, do umetne oploditve poročenih ali samskih žensk; nekatere civilizirane države Evrope so jih že uzakonile v temeljnih pravicah, torej kot neodtujljive in nedotakljive. Najprej gre za pravico do svobodne izbire partnerja homoseksualcev, lezbijk, biseksualcev zaradi čustvenih ali ljubezenskih vzgibov; gre pa tudi za vprašanje, ali imajo rojeni ali posvojeni v zvezi "istospolnih" lahko dobro življenje. Ko o teh vprašanjih, ki so najprej vprašanja svobode in človeškega dostojanstva posameznika, odloči parlament z večino, državi naloži dolžnost, da pravice zainteresiranim zagotovi, ti pa jih izkoristijo ali ne.

Sekularna spolna svoboda pomeni, da lahko posamezniki počno zasebno vse, kar ni kaznivo; na Zahodu je kaznivo spolno nasilje v družini, posilstvo v zakonu, poligamija, ženska spolna podrejenost, obrezovanje ženskih spolnih organov, sodomija itd. Pri cerkveni pedofiliji torej ne gre za svobodo, ampak za zlorabo zaupanja in moči zaradi potežitve izrojenega erosa. O tem več na koncu. Druge oblike spolnih praks tako imenovanih "oseb posvečenega življenja" – biseksualnost, homoseksualnost, promiskuiteta, monogamija, poligamija itd., ki jih prakticira tretjina ameriškega katoliškega klera – Cerkev sicer prepoveduje, država pa ne, če so sporazumne.

Absolutizem večine, naravno pravo in človekove pravice

Demokracija rešuje spore in oblikuje politike po merilu večine, ki pa ni absolutno, če gre za pravice manjšin ali drugačnih. V demokraciji živijo večina, manjšina in posamezniki; in kadar večina odvzame temeljne

pravice manjšini, demokracije ni, saj ta načelno ne dovoljuje prevlade večine nad manjšino! Večinsko merilo, na katerega se sklicuje Cerkev – “ker smo kristjani večina, pričakujemo več” –, le-ta utemeljuje z naravnim pravom, vendar sekularna misel vsaj od konca 18. stoletja ne temelji na doktrini naravnega prava; tudi rimsko pravo, temelj sodobnega prava, ne izhaja iz naravnega. Demokracija onemogoča absolutizem večine z ustavo, ki z nedotakljivostjo in neodtujljivostjo pravic posameznikov ter enakopravnostjo pred zakonom štiti verske, etnične, rasne, politične in spolne manjšine. Religiozni ali ateistični mon(ote)izmi na oblasti, ki so vedno oblast avtoritarne manjšine nad večino in ki se sklicujejo na naravnopravno večino (kristjanov ali delavskega razreda), manjšine v resnici zatirajo. Obramba demokracije pred tiranijo večine je stalen problem, ker so skomine večine po podrejanju manjšine ves čas prisotne; o tem sta razmišljala intelektualca Stuart Mill, Alexis de Tocqueville idr.

Korpus naravnega prava/primarne etike je treba premisliti v kontekstu etike sodobne zahodne svobode in drugače od teologov. Če pa je mogoče povezati ateistični in teistični razmislek v skupno dobro, je še toliko boljše. Stališče Cerkve o odnosu med Božjim in naravnim pravom, ki pretežno izhaja iz misli Akvinskega (*Summa Theologica*), je Janez Pavel II. podal takole: “Naravno pravo izhaja iz Božjega, to je iz desetih zapovedi, ter velja za vse, tudi za nekristjane.” Moderno razumevanje prava – od Voltaira dalje – seveda pretrga zvezo med zakoni, ki jih Bog postavlja človeku in interpretira poklicni kler, ter človeškimi zakoni, ki si jih človek demokratično postavi.

Ker je naravno pravo/primarna etika zaradi vzpona naravoslovja predmet vedno večje pozornosti in ker stališča Cerkve o spolnosti, ki izhajajo iz naravnega prava kot Božjega prava, ustvarjajo etične in intelektualne zagate, bo morala tudi Cerkev premisliti svoj koncept naravnega prava, upošteva, da človek – s svojo spoznavno in ustvarjalno sposobnostjo – vedno bolj širi svoj človeški prostor in neznano spreminja v znano; skratka z naravoslovnimi znanostmi lista prva poglavja knjige narave – Božjega stvarstva. Pomembno je razumeti, da te znanosti zaradi spremenljivosti in zastaranja – današnja odkritja in iznajdbe bodo jutri presežena – izhajajo iz koncepta zmotljivosti in dvoma, ki neverne in verne silijo misliti. (Descartes). Še pomembneje pa je, da proizvode naravoslovnih znanosti razumemo kot sofistifikacijo – dvig občutljivosti in spoznavne sposobnosti – temeljnih človeških čutil in naravnega/zdravega razuma; čutil ne smemo podcenjevati, saj so omogočila preživetje biološki vrsti in razvoj v smislu izgradnje mogočne stavbe abstraktne misli v umetnosti, filozofiji, mitologiji in religiji. Človek tako kognitivno sposobnost pri-

pisuje samo sebi; a četudi bi odkrili sposobnosti drugih živih bitij, ki so z vidika ohranjanja pri življenju kompatibilna človeškim, s sedanjimi vrednotami ne bomo manj neobzirni do narave. Vsekakor vera, da je Bog samo enim razodel edino pravo resnico in pot, v odnosu do narave deluje vedno neobzirno. Zato so odkritja naravoslovja o “vse bolj spoznavnih harmonijah” predvsem intelektualna ponudba človeku, da delovanja narave – predvsem mnogovrstnost živega – vzame kot izhodišče za oblikovanje svoje etike, misli o prav in narobe. Naravno pravo je etični kanon, ki ga je “napisala” narava sebi, človeku pa določila posebno vlogo; to, kar nam znanost mukoma razkriva, teologije ne smejo skrivati.

Značilnost narave je mnogovrstnost in naravoslovci razkrivajo, da je tudi prvi vzrok njene vitalnosti; če sta *logos* in *telos* evolucije nadaljevanje življenja, potem je življenje zainteresirano za mnogovrstnost snovnega in duhovnega. Monoteizmi in monizmi so najbolj učinkoviti zatiralci mnogovrstnosti! Mnogovrstnost življenjskih oblik naravi zagotavlja vitalnost; različnost idej in praks – kultur – zagotavlja vitalnost človeštvu. Zato je imperativ človeške etike, kot ga diktira narava, ohranjanje različnosti povsod, kamor seže z dejanjem in mislijo. Mnogovrstnosti ni mogoče niti razlagati niti ohranjati z Enostjo – Boga ali Ideje; sploh pa ne z metafiziko “skrivnosti in nedoumljivosti”. Enost je v zahodni zgodovini vedno zahtevala nasilje nad človekom in naravo; tako jo razumejo tudi nezahodne kulture. Zato deset božjih zapovedi judovsko-krščanske civilizacije – prva (Ne imej drugih bogov poleg mene!) je nad ostalimi devetimi – ne more postati temelj svetovne etike ali skupni imenovalac človeštva. Ostalih devet božjih zapovedi pa najdemo v vseh drugih kulturah!

Človeška etika, ki sledi naravnemu zakonu (*lex naturalis*) in naravni pravičnosti (*ius naturale*), človeku nalaga dolžnost ohranjanja naravne in človeške mnogovrstnosti; dandanes to imenujemo skrb za sonaravni razvoj in človeško dostojanstvo. Gre za “naravne pravice”, ki si jih je človek izbral v političnem boju in ki ljudem različnih ras, barv, prepričanj in ver zagotavljajo temelj dobrega življenja; gre za “naravne pravice narave”, ki si jih je človek izbral z razkrivanjem zakonov narave. Tu lahko v ospredje stopa kristusovska ideja o človeškem dostojanstvu vseh ljudi in svobodni volji kot temelju sodobnega humanizma, za katerega so enakovredni vsi ljudje ne glede na svojo uspešnost, zdravje, moč, starost in življenjske okoliščine. Te ideje imajo brez grško-rimske političnosti samo abstraktno vrednost; zaradi slasti po oblasti in lasti jih tudi Cerkev ni nikoli iskreno udejanjala. Dandanes že imamo toliko znanj, da vemo, da niti narava niti človek ne moreta dobro delovati brez “naravnih pravic”; kamor spada tudi pravica do nenasilnih bogov.

Zato temeljne človekove pravice razumem kot izbornjene, vendar posodobljeno naravne pravice/prvobitno etiko, ki ščitijo ljudi vseh ver, ras in prepričanj. V človeški družbi različnih so to vedno samo politične pravice, potrebne človeku, da živi svojo trojno bit kot intimna, zasebna in javna oseba. Morda so, prav zaradi prepričljivosti naravoslovnih znanosti, naravno pravo in iz njega izhajajoče naravne pravice živih bitij lahko izhodišče za iskanje skupnega imenovalca človeštva. Verjetno je človek vseh celin sposoben dojeti srečo in nesrečo, veselje in žalost, trpljenje in radost, bolečino in ugodje; tem sposobnostim (kognicijam), ki izhajajo iz osnovnih čutil, šele kulture določijo različne smisle in cilje. Umazane, odrinjene, ponižane, ubožne, pohabljenе, bolne je mogoče videti, slišati, duhati, okušati, otipati in prav tako tudi srečne, zdrave, vesele, nahranjene in preskrbljene.

Seveda je malo verjetno, da bo človek izbral ta način samozdravljenja tudi zato, ker si s svojo ustvarjalnostjo odpira neskončne prostore, v katerih lahko sofisticira in variira ideje in prakse uničevanja, potrebne za podrejanje drugih. Spet smo pri potrebah ali vrednotah; človek namreč ustvarja, kar potrebuje smisel in cilj življenja.

Zahod hoče, da so temeljne pravice priznane univerzalno, torej tudi v državah, ki jih ne ščitijo s posebnimi zakoni. Poleg tega so temeljne pravice našete v konvencijah in mednarodnih sporazumih in jih zato upoštevajo ustavna in mednarodna sodišča. Šele zadnjega pol stoletja na Zahodu in zadnji dve desetletji v Vzhodni Evropi postaja "na zemlji delujoče" to, kar je bila stoletja vsebina filozofskih in teoloških spekulacij – človekove pravice.

Drugačnost je nenormalnost

Cerkveni argument, da se zveza med moškim in žensko bistveno razlikuje od zveze med dvema moškima ali ženskama je tipičen za mon(ote)iste, ki ne prenesejo "drugačnih". Zato namen argumenta ni pokazati na različnost, ampak na nenormalnost "drugačnih". Seveda se zveza istospolnih razlikuje od zveze raznospolnih, saj bi bilo sicer nesmiselno iskati rešitev za to, kar rešitve ne potrebuje. Ampak življenje zahteva rešitve, ki bi ohranile različnosti manjšincev in drugačnih. Če nekaj preprečimo – tako kot hočejo Cerkev in katoliki preprečiti zakone, s katerimi bi "drugačni" postali enakopravni z večino glede poroke, posvojitve in umetne oploditve –, problema ne rešimo, ampak stopnjujemo obsodbo "drugačnih", proti katerim z lahkoto naščuvamo "normalne" in z nasiljem nad "grešnimi kozli" vzdržujemo navidezno spravo.

Cerkveno nasprotovanje porokam istospolnih partnerjev, posvojitvi otrok, umetni oploditvi samske ženske ali ženske v istospolni zvezi je nasprotovanje bistvu zahodne svobode. Civiliziranost družbe se odraža v ravnanju z drugačnimi; v ravnanju z etničnimi, religioznimi, rasnimi in spolnimi manjšinami: s homoseksualci, lezbijkami, transvestiti; s Slovenci v Italiji, z muslimani in Romi v Sloveniji, s Srbi na Kosovu.

Argument, da gre za diktat manjšine nad večino, je značilen za nedemokrate. Ne gre namreč za nasilje manjšine nad večino, ampak za prepričanje večine, da mora manjšina imeti iste ali večje pravice (pozitivna diskriminacija) kot večina, da bo svoboda delovala. Za večino, ki se zaveda pomena pravic drugačnih, je zato vprašanje, kako identiteto različnih, ki hočejo taki tudi ostati, vgraditi v celotno zgradbo demokracije. Tu gre za civilizacijski test, in sicer koliko pravic drugačnih neka demokracija še prenese in kdaj začne rušiti samo sebe.

Tudi argument, da širitev pojma družine na istospolne pare ogroža klasično družino – moški, ženska, otroci –, je slab. Klasična družina ostaja osrednja celica, ki je “istospolna družina”, teh bo manj kot odstotek, ne more ogrožati. Samo samozavestna družba lahko širi spekter pravic za drugačne, ki hočejo taki tudi ostati. Družba, ki prizna samo zvezo med dvema različnega spola in torej prizna samo dva spola, je vedno nasilna do transseksualcev ali homoseksualcev; hoče jih kirurško ali farmakološko “popravlјati”, tudi kadar oni tega nočejo. Večina “normalnih” jih v to prisili. Zato je slab argument katolikov, da svobodo večine ogrožajo pravice drugačnih; boljši argument je, da se z enakopravnostjo drugačnih krepi demokracija. Kadar katoliki govorijo o vrednotah v smislu zavzemanja za družino, vero in domovino, to počno tako, da so proti svobodi drugačnih; za njih drugačni te vrednote ogrožajo. Ampak evangeljske prilike o izgubljenem sinu, ovci in drahmi govorijo o drugačnih.

Evtanazija

Svoboda je možnost stalne izbire in stalne odgovornosti posameznika za izbor. Sem spada tudi izbira načina smrti: na primer naravne smrti, s pomočjo drugih, s samomorom itd. Za Cerkev ta vprašanja, tako kot vprašanje splava, poroke istospolnih partnerjev in posvojitve otrok itd., ni stvar svobodne izbire.

Huda osebna izkušnja lahko onemogoči človeka za življenje v svobodi; vendar enako učinkuje tudi fundamentalistična religiozna vzgoja o trpljenju, strahu in mučeništvu. Zato mi je blizu misel Renate Salecl: “Kadar v družbi obstaja možnost, da posameznik lahko konča svoje življenje,

ki je zanj neznosno, se njegov strah po navadi zelo zmanjša ... Obstoj mehanizma izbire radikalno zmanjša tesnobo ..., čeprav večina po tem ne bo nikoli posegla." Sicer sistemska sposobnost Cerkve, da strah ustvarja in mu prisluhne, kaže, da ga razume kot usmerjevalca dejanj, s katerimi si človek povečuje možnost preživetja; žal pa je preračunljivo neobčutljiva za strah nekaterih, da bodo na smrt zboleli, postali odvisni od drugih in izgubili človeško dostojanstvo. Tem ne dopušča izbire "blage smrti" tudi zato, ker se mon(ote)izmi utemljujejo s teologijami trpljenja, strahu in mučeništva kot metodami odrešenja, zato ima zlomljene, nesrečne in ponižane za svoje najboljše odjemalce. Cerkev hoče imeti prvo in zadnjo besedo pri določanju razmer za rojstvo, smrt in življenje.

Zato je kontroveržno mnenje akademika, zdravnika in kristjana dr. Jožeta Trontlja: "Uveljavitev te pravice (do evtanazije, op. a.), ki bi jo izkoristila manjšina, pa bi imela za sedaj visoko ceno, ki bi jo morali plačati vsi. Gre za spoštovanje vrednote, ki nam jo pomeni človeško življenje in je podlaga za večino drugih vrednot. Mnogi smo prepričani, da bi svobodno prakticiranje evtanazije to vrednoto spodkopalo. Dvoje pa je zunaj dvoma: napake bi bile neizbežne in zlorabe bi bile neizogibne." Dr. Trontelj z opozorilom na "neizbežnosti napak in neizogibnosti zlorab" kaže, da človeku ne zaupa, saj ga, kot zdravnik in deontolog, dobro pozna. A če človeku ni mogoče zaupati, ne more biti "najvišja vrednota". Kot da je kristjanom vero v nadnaravno težko povezati z logiko, ki usmerja tukajšnji razum?

Mislim, da pravica do evtanazije ne ogroža "spoštovanja vrednote, ki nam jo pomeni človeško življenje in je podlaga za večino drugih vrednot". Pravico do življenja, to vrednoto vrednot, tudi ni ogrozila ukinitve smrtne kazni, čeprav omogoča življenje (v zaporu) največjim uničevalcem življenj. Katolikom lahko razen logične očitamo tudi etično nedoslednost: če katoliki odpuščajo vsakemu moralcu katoliku, ki se podredi reševalni spovedni proceduri, ki vodi od greha k spoznanju, priznanju, kesanju, odpuščanju in odrešenju, zakaj je Cerkev še vedno za smrtno kazen. Cerkev sicer dopušča, da imajo verniki različna mnenja o vojni in smrtni kazni, ne pa tudi o splavu in evtanaziji. Teologije o izvirnem grehu in nadomestnem zadoščenju (spravnem žrtvovanju grešnih kozlov) ter upravičevanju odvzema življenja s sklicevanjem na Biblijo slabo prikrivajo šibkost religiozne etike in moralni relativizem cerkvenih politik v zvezi s tem. Zato nasprotovanja Cerkve samomoru, evtanaziji in splavu ter prikimavanje smrtni kazni kažejo predvsem ambicijo biti in ostati vrhovni rabsodnik v zadevah življenja in smrti na tem svetu.

Možnost izbire, ki blaži strah in tesnobo posameznika, zato koristi svobodi. V Švici ustanova Dignitas neozdravljivo bolnim ponuja pomoč

pri samomoru. Gre za nekakšno predstopnjo evtanazije, ki pomeni izvedbo "blage" smrti. Tudi tu se soočamo s problemom "revni – bogati" kot etičnim in ekonomskim problemom. Pomoč pri umiranju v Švici in na Nizozemskem stane toliko, da bi morali navadni Evropejci varčevati nekaj let. Za neoliberalizem – ekonomski fašizem v demokratični formi – je dolgo umiranje neozdravljivih zelo drago, hitro umiranje, posebno revnih, pa podpira. "Umiramo tako kot živimo, revni revno in bogati bogato," pravi sorodnik zdravnik. Znanost, ki podaljšuje življenje, pa je vse dražja. Ker ohranjanje življenja postaja predrago za preveč ljudi, bo parlament laže glasoval za pravico do cenejše "blage smrti". Tudi sodobna, vse dražja medicina kaže, da bo pravično družbo in z njo svobodo vse težje zagotavljati. Revščina ubija svobodo tako, kot jo nestrpne religije in ideologije. Genialnega Mozarta so še lahko zagrebli v skupni grob na dunajskem pokopališču St. Marxer, saj je bila taka morala časa; danes imamo posamezne (družinske) grobove in se tudi kremiramo posamezno, vendar diskretno že prakticirajo cenejše v skupini. Kdaj bo za sekularno etiko pravica do blage smrti postala tudi temeljna pravica, ki jo mora zagotoviti država, je bolj vprašanje časa kot morale; vendar odpira številne probleme človeškega dostojanstva.

Degenerirani eros – *morbis ecclesiae*

Cerkev od nekdaj spada med institucije, o katerih važna dejstva izvemo drugje. Mislim na uradne raziskave v zadnjem desetletju o pedofiliji v ZDA, na Irskem, v Kanadi, Nemčiji, Avstraliji itd., ki jih Cerkev ni mogla preprečiti; raziskave in izjave žrtev odkrivajo pravo naravo problema: ne gre za občasna, redka in izjemna dejanja, ampak za desetletja ponavljajoča se naklepna kazniva dejanja; ne gre za določen kraj, ampak za pedofilijo na vseh celinah; ne gre za nižji kler, ampak za celotno strukturo od diakona do škofa. Te zločine je Vatikan "preganjal papirnato", ohranjal z nedejanji ter prikrival do konca; pri tem so sodelovali storilci, lokalne cerkve, Vatikan in tudi država (Irska, Avstralija).

Pedofilija cerkvenega klera ni isto kot pedofilija navadnih ljudi. Za Cerkev so kler "osebe posvečenega življenja", ki jim poklicni teologi, tudi sebi in veri v škodo, pripisujejo večjo vrednost kot drugim ljudem. Za navadne ljudi so duhovniki zgolj ljudje, ki jim zaupajo svoje otroke, tako kot jih zaupajo vzgojiteljicam, učiteljem, skavtskim ali športnim vodnikom. Cerkveni pedofili – za razliko od pedofilov, ki ne predstavljajo institucij apriornega zaupanja – tešijo svojo izrojeno slo tako, da zlorabijo moč institucije, zaupanje otrok in staršev. Prav zaradi uporabe moči

institucije apriornega zaupanja gre za mnogo večji zločin; tukaj ne gre samo za zločin storilca, ampak tudi zločin Cerkev, ki ga je s prikrivanjem, nekaznovanjem in oviranjem uradnih preiskav spodbujala.

Pedofilija je degenerirani eros in posledica institucionalnega zatiranja naravne spolnosti, utemeljene z nečloveškimi teologijami. Cerkev se moči naravne spolnosti zaveda – in ker jo ne more ukrotiti –, jo dopušča, dokler jo lahko prikriva, problem postane šele, če se o njej govori. Vatikan homoseksualnost, za katero ve, da je razširjena, spregleduje, dokler je *intra muros*, znotraj zidov. Tudi pedofilija je postala problem šele takrat, ko se je niti z lažmi ni dalo prikrivati in ko je Cerkev začela plačevati odškodnine.

Naravna spolnost je primarni eros, ki sta ga *Bog ali narava (Deus sive natura* bi rekel Spinoza) vgradila v človeka tako zaradi veselja nad življenjem kot njegovega nadaljevanja. Optimistično je dejstvo, da Cerkev z doktrinami o “osebah posvečenega življenja”, s sistemom groženj in kazni ne more ukrotiti primarnega erosa; pesimistično pa je, da ga lahko izrodi. Za naravno in sekularno etiko – njen poziv je vzdrževanje naravne in človeške mnogoterosti – so katoliške doktrine o spolnosti vedno nasilje nad svobodo. Zaobljuba spolne vzdržnosti je tudi za mnoge klerike v resničnem življenju tako protinaravna, da jo izživijo v tako izrojeni spolnosti, kot je pedofilija. Zato je samopohabno, kadar trpljenjski teologi v bolečini, bolezni, odrekanju in samomučenju vidijo boljše poti k Bogu kot pa v naravni ljubezni, ki jo ženeta erotika in ljubezenska strast in ki jo je Bog prav tako dal človeku. Tudi z argumenti, da je pedofilija klera posledica vdora modernega v Cerkev in zloma vrednot zahodne družbe, Cerkev seveda škodi sebi in vernikom. Pedofilija je njena sistemska bolezen (*morbus ecclesiae*) v smislu skupnega zla storilcev in prikrivalcev.

Odpuščanje in kazni

V zvezi s pedofilijo Cerkev ni smiselno spomniti na Jezusa: “Kar koli ste storili enemu od teh najmanjših bratov, ste storili meni.” (Mt 25, 40) Za sekularno etiko pa so to nepozabljivi, verjetno neodpuštljivi, pravno pa zastarljivi zločini!

Pedofilija ni zločin, ki bi ga opravičilo najvišjega klera lahko ublažilo; papež Benedikt XVI., predsednik nemške škofovske konference R. Zollitsch, avstrijski, irski, avstralski, ameriški visoki kler se žrtvam pedofilije opravičuje podobno, kot se menedžerji Toyote in Renaulta opravičujejo lastnikom avtomobilov za tovarniške napake. Zato ne pozabimo, da gre pri opravičevanju in posledičnem odpuščanju za spopad dveh etik: katoliške etike, ki odpušča tudi največjim zločincem, če ti ostanejo verniki in se podredijo večstopenjski spovednoočiščevalni metodi, ki vodi od spoznanja,

priznanja, kesanja, odpuščanja do odrešenja; in sekularne etike, za katero nekateri zločini nikoli ne zastarajo, zato ker ta etika ne najde moralnega temelja za odpuščanje zločinov.

Z odpuščevalskimi praksami, ki danes razkrivajo nemoralo Cerkev, se le-ta hoče ohraniti kot vrhovna moralna avtoriteta. Slednja je zaradi transparentnosti svobode izpuhtela. Cerkev se sklicuje na zakrament spovedi (molčečnosti?), v resnici pa sporoča, da je najvišja moralna instanca *urbi et orbi* in torej nad avtoriteto pravosodja države. Njene avtoritete ne sme okrniti niti seksualna zloraba otrok in adolescentov, seksualno življenje župnikov in kuharic, prikrivanje očetovstva, homoseksualnost med kleriki in vse druge oblike spolnosti, ki jih prakticira na tisoče "oseb posvečenega življenja".

Pedofilija je v vseh demokratičnih državah kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, to pomeni, da nad državnim pravom ali vzporedno z njim ne more biti še eno (vatikansko) pravo, po katerem se storilci lahko izognejo pravosodju države, če bi jih obsodila cerkvena sodišča. Zato so navodila Vatikana lokalnim cerkvam, da bo on prevzel vse primere, one pa naj store vse, da se storilci izognejo rednim sodiščem države, napad na pravno državo. Dolgo prikrivanje, zaščita storilcev in ignoriranje žrtev je povzročila dolgotrajno erozijo cerkvene avtoritete. Ker je pometanje pred svojim pragom vedno daljše od pometanja pod preprogo, je malo verjetno, da se bo Cerkev samo še bolj razgalila; v to jo lahko prisili le pravosodje sekularne države, tako da pedofile preganja po uradni dolžnosti. Politika Vatikana in lokalnega klera zaslužita moralni prezir ter civilno in kazensko odgovornost.

Erozija cerkvene morale je globalna, ker je pedofilija globalna; kako lahko papež govori o človekovih pravicah v OZN, če jih odreka žrtvam pedofilov; kako je lahko žrtvam zadoščeno, če storilci niso kaznovani; kako lahko papež govori o socialni pravičnosti, zaščiti družine, pravicah nerojenih otrok in zaščiti človeškega življenja, če Cerkev prizadeva trpljenje na vseh celinah. Kadar kler apelira na vest drugih, naj prej izpraša svojo za vse, kar je Cerkev zadnjih sto let "slabega storila in dobrega opustila". Zato sta kratkovidni in samoškodljivi politiki prejšnjega in tega papeža, ki stisnjenih zob priznavata krivdo posameznikov, nikoli pa institucije. A tudi v to ju je prisilila sekularna Evropa.

Ker Cerkev ne zmore prvobitnega erosa uskladiti z vatikanskimi enciklikami in instrukcijami, problem rešuje z dvojno moralno, moralnim relativizmom, ki ga očita sekularni družbi. Katoliški slogan "Ne sodite nas po delih, ampak po besedah!" je izhodišče za moralni relativizem, ki v praksi deluje kot politično navodilo: "Pretvarjaj se!" Slogan je nemoralen, vendar koristen za Cerkev, saj moralni relativizem zagotavlja dolgoživost marsikatere institucije. Vendar uničuje zahodno svobodo in zato škodi Cerkvi, veri in vernikom.